

01 LENTE 2022
HAIKUTIJDINGEN

Op de bloemenmarkt;
de lente is er te koop.
In bakjes van zes.

SIMONNA SIMONS

Werken mee aan dit nummer: Herwig Stas, Krishna Coenen, Manu Stragier, Michael Pappafava,
Geert De Kockere en diverse auteurs die werk instuurden
ISSN 2795-9422 • Hoofdredactie: Geert De Kockere • Een uitgave van het Huis van de Haiku
v.u. Geert De Kockere, Pigmalion vzw, Antoine Coppenslaan 45/24, B2300 Turnhout

ya

Inhoud • Jaargang 01 • Nummer 01

- 1 De eerste keer
- 2 Haikupost-its
- 4 Het woord is haiku
- 6 Haikutrouvé en haikutrouvaille
- 10 Vrede in een haiku
- 12 Funny Answered Question
- 14 Het genot van haiku volgens Barthes
- 16 Haikupost-its
- 18 Tot de dood en zelfs nog daarna ...
- 21 Dagboek van een poes
- 22 Een haibun uit de 17de eeuw
- 23 Een haibun uit de 21ste eeuw
- 24 Poëzie van het archetype
- 26 Het experiment: de haiku dorama
- 29 De trukendoos van Jane
- 30 De weg van het Oosten
- 31 De woon-werkroute
- 32 Meesterlijk: Masaoka Shiki
- 35 Haikumedia
- 35 Haikumania
- 36 Senryupost-its
- 38 Naar de bron
- 39 Zogezegd
- 40 Haigakids

Het samenspel

Haiku en actualiteit, kan dat?
Scan de QR en zoek het uit.

QR-ACTUA

De eerste keer

VAN CAROLIEN LIBBRECHT

Rond de herfst van 2020, het coronajaar dat wellicht voor altijd de geschiedenis zal ingaan als een absoluut rampjaar voor de luchtvaart (en voor de wereld als geheel), zag ik een digitale internationale oproep om Engelstalige haiku's te schrijven voor een vierdelige boekenreeks met als titel *Beyond Haiku, Pilots Write Poetry*. De initiatiefnemer van dat project is de Amerikaanse gezagvoerder Captain Linda Pauwels. Zij vliegt als piloot en instructeur op Boeing 787 voor de luchtvaartmaatschappij American Airlines.

Ik vond die oproep uiterst fascinerend, omdat piloten en poëzie in één zin op het eerste zicht wel een fata morgana leek. Een bizarre grap, verborgen camerakolder of fake news. Maar dat was het niet. Ik besloot deel te nemen. Mijn job als piloot hing tijdens die periode aan een zijden draadje en dat bracht de nodige kopzorgen. Het bedenken van haiku's werd een rustgevende en positieve afleiding.

Uiteindelijk zijn in december 2021 drie van mijn haiku's gepubliceerd in het tweede boek: *Beyond Haiku, Women Pilots Write Poetry*.

---

*What a lovely day,
earth's shadow disappearing.
Yesterday is gone.*

Haikupost-its

- Rudi De Smet* De vogels fluiten
in de bomen en het gras
ligt ineens een kat
- Gerda Duchateau* De hemel kleurt rood.
Kauwen, ze kwetteren bij.
Een wintermeeting!
- Godelieve Swinnen* teruggevonden
het handgeschreven kookschrift
met moeders appeltaart
- Roland Leune* keer op keer duikt hij
naar prooien op de akker
de neproofvogel
- Miche Van den Broeck* zilte avondlucht —
de wolken uitgevaren
met het laatste schip
- Guido De Pelsmaeker* nog in pa's knoopsgat
het voorjaar van gisteren —
vergeet-mij-nietjes

Haikupost-its

Annette Akkerman de hond rusteloos
het huis opgeruimd
mijn zoon op kamers

Katty Spillebeen Een waterlelie
tussen de vele blaadjes.
Waar blijft de libel?

Chantal Van Kerckhove De oude Singer
zong zo mooi; net als oma.
Tot ook haar draad brak.

Tine Stickers Na de regenbui,
enkel druppels aan de draad.
Zonder wasknijper.

Freek Boon Breed ebbend strand
het avondrood vertrekt vertraagd.
Ginds ligt stil een schip.

Isabelle Cauwels de kat kijkt omhoog
onder het slaapkamerraam
dwarrelen veertjes

Het woord is haiku

En het woord is luchtig

INZICHT / MICHAEL PAPPAFAVA

*Het Japanse woord haiku laat zich vertalen als ‘grappig vers’.
Dat betekent niet dat elke haiku een (woord)grapje of humor moet
bevatten, hoewel humor — kokkei in het Japans — op een subtiele
manier zeker een plaats heeft binnen haiku.*

•

Een andere interpretatie van de vertaling van haiku is ‘licht vers’ of ‘luchtig vers’, die veel dichter bij de essentie van haiku aanleunt. Alle onderwerpen kunnen aan bod komen, maar een haiku moet de dingen weergeven op een lichte en spontane manier, zonder ze echter te verbloemen. Die lichtheid en spontaniteit wordt in het Japans *karumi* genoemd.

De onderliggende boodschap van een haiku mag best niet opzettelijk pessimistisch of cynisch zijn. Net door het vakkundig toepassen van lichtheid in haiku kunnen alle onderwerpen en emoties weergegeven worden zonder dat ze erg zwaar of onprettig aanvoelen. Een voorbeeld hiervan is de les die Bashō gaf aan Kikaku, een van zijn leerlingen, toen die de volgende haiku dichtte:

—

*de rode libel —
haal zijn vleugels weg, en kijk
een rode peper*

Bashō wees hem erop dat zijn haiku afbreuk deed aan het leven en hij stelde de volgende formulering voor:

—

*een rode peper —
voeg een paar vleugels toe
en kijk, een libel*

Met deze versie slaagde Bashō erin om leven in zijn haiku te blazen en het gedicht de voornoemde lichtheid en spontaniteit te geven.

Een ander voorbeeld van *kokkei* en *karumi* vinden we ook in een andere haiku van Bashō:

—

*bloeiende chrysanthe
aan de kant van de weg
m'n paard at hem op*

Bij een eerste lezing kan deze haiku verbazing of teleurstelling opwekken, omdat een mooie bloem zomaar opgegeten wordt. Maar er schuilt ook humor en onschuld in. Het paard ziet namelijk geen mooie bloem, maar gewoon een lekker tussendoortje.

Zich niet bewust van de bewondering van de ruiter voor de bloem, peuzelt het paard de bloem lekker op. Die onwetendheid en onschuld geven de haiku een komisch kantje. De chrysanthe zal zich hoogstwaarschijnlijk ook weer herstellen en op een dag gewoon nieuwe bloemen dragen. De wetenschap dat het verlies van de bloemen maar tijdelijk is, maakt het gedicht impliciet toch licht en luchtig.

—

Haiku trouvé En haikutrouvaille

INZICHT / GEERT DE KOCKERE

De Nederlandse dichter K. Schippers schreef ooit dit gedicht: Als je goed om | je heen kijkt | zie je dat alles | gekleurd is. || Ik heb het altijd een heel sterk vers gevonden. Hoe simpel! En hoe intens juist! Zoveel in zo weinig. Dat vers van Schippers veranderde voorgoed mijn kijk op de dingen en op poëzie. En als een vers dat kan, moet het wel sterk zijn. Ook vandaag werkt de magie ervan nog steeds op mij door en gaf het mij een nieuw inzicht over de haiku: poëzie die al bestaat en je alleen nog moet vinden.

•

Dat vinden kun je letterlijk zien: door goed om je heen te kijken iets ontdekken en ‘oprapen’ met je zintuigen. Maar er is ook een vinden in die andere betekenis: iets mooi vinden bijvoorbeeld. Kortom: de poëzie van haiku wordt niet gemaakt, niet bedacht, niet verzonnen, ze bestaat al en moet alleen nog door de dichter worden opgemerkt, gevonden en opgeraapt, en dan ook mooi, ontroerend, bijzonder gevonden.

Haiku trouvé

Het besef dat een haiku wordt gevonden door goed om je heen te kijken, deed me aanbellen bij een bestaande vorm van kunst, voor het eerst toegepast in de beeldende kunst: *readymade*, ook wel *objet trouvé* genoemd. Het is een kunstvorm die ontstaan is aan het begin van de 20ste eeuw, vooral door toedoen van de dadaïst Marcel Duchamp. Hij haalde een urinoir uit zijn alledaagse context en noemde het voorwerp kunst door het in een museum neer te leggen (scan de QR). Hij voegde er niets aan

toe, promoveerde het alledaagse ding alleen maar tot kunst. Met andere woorden: het kunstwerk kreeg zijn status van kunst niet omwille van wat het was of door wie het werd gemaakt, maar door de plek waar het werd getoond en dus werd gezien.

Is zo gezien niet elke haiku een *objet trouvé*? Een doodgewoon iets dat uit zijn dagelijkse context — vaak de natuur — is gehaald en met woorden tot een kunstwerk is verheven en elders wordt getoond? In een boek, tijdens een poëzieavond, op een muur, op een kaartje, in een e-mail. De zuivere, klassieke haiku beschrijft alleen maar, voegt niets toe, maar plaatst wel het tafereel, net zoals Duchamp dat met zijn urinoir deed, in een andere context, namelijk die van de literatuur. Een haikudichter haalt iets uit de natuur of een andere omgeving, legt het in de ruimte van de literatuur en noemt het een haiku.

---

*Jij hebt de dingen niet nodig
om te kunnen zien.
De dingen hebben jou nodig
om gezien te kunnen worden.*
— K. Schippers

In de poëzie worden trouwens al langer *readymades* gemaakt, onder andere door K. Schippers. Hij was het zelfs die ze in de Nederlandse poëzie introduceerde. Men duidt ze meestal aan als gevonden poëzie. Het is een vorm van poëzie die ontstaat als van de schoonheid van bepaalde woorden of zinnen wordt ervaren dat ze de eigenlijke boodschap overstijgen, waarna ze uit hun oorspronkelijke context en/of decor worden gelicht en in dichtvorm genoteerd. Anders geformuleerd: gevonden poëzie is het vermogen dichterlijke schoonheid te zien waar de maker dat

niet zo bedoelde. De auteursintentie wordt hier dus beschouwd als niet ter zake doende.

Typische voorbeelden van gevonden poëzie zijn in dichtvorm uitgeschreven stukjes commentaar van een voetbalwedstrijd bijvoorbeeld. De emoties die tijdens die commentaren vaak spontaan opwellen, worden in dichtvorm niet zelden lyrische ontboezemingen. Maar de bedenker, de sportcommentator, had nooit de bedoeling om poëzie te maken.

Haikutrouvaille

En stel nu eens dat ik over haiku zou zeggen: *Haiku is het vermogen dichterlijke schoonheid te zien waar die niet zo is bedoeld en waarbij de dichter slechts die schoonheid uit zijn normale context of decor haalt en ze laat zien in een dichtvorm van 5-7-5 lettergrepen.* Hoe dicht kom ik dan niet bij de essentie van een klassieke haiku, waarbij de dichter zich afzijdig houdt en alleen maar iets wil laten zien dat al lang bestaat, los van alle afleidingen errond en zonder dat de oorspronkelijke maker (in dit geval de natuur) de intentie had om kunst te maken? Het urinoir uit het toilet plat op de grond in een museum gelegd. Hoe modern en zelfs conceptueel is zo gezien de haiku dan niet?

En natuurlijk kun je ook haiku's maken van gevonden woorden. Of bestaande en niet als poëzie bedoelde woorden uit hun context lichten en ze als haiku noteren, promoveren dus tot kunst. Dat zijn dan gevonden stukjes haiku, *haikutrouvailles*. Zoals:

—

Error 404

Your haiku could not be found.

Try again later.

Tot slot nog dit: het gebeurt weleens dat bepaalde literaire werken of stukken eruit worden gebruikt om nieuwe te creëren. De bestaande fragmenten zijn dan 'gevonden' om de nieuwe

literaire tekst een bepaald elan of een bepaalde betekenis te geven. Of ze zijn bedoeld als een ode aan de oorspronkelijke auteur. Ook vroeger gebruikten haikudichters soms bestaande haiku's van een bekende meester om er iets mee te doen. Ook die zou je haikutrouvailles kunnen noemen. Zo zijn er bijvoorbeeld heel wat nieuwe haiku's gemaakt op basis van de meest beroemde haiku aller tijden, die van Matsuo Bashō (vert. J. van Tooren):

—
O, oude vijver!
Een kikker springt van de kant.
Geluid van water.

Haikutrouvailles afgeleid van Bashō's haiku zijn dan:

De kikker
in de oude vijver wordt oud.
Gevallen bladeren.

[*Yosa Buson*]

De kikker, kwakend
op een blad in de vijver,
reciteert Bashō.

[*Anoniem, Spanje*]

De oude vijver,
door zijn springende kikkers
telkens weer geplaagd.

[*Geert De Kockere*]

O, oude vijver.
Nimmer springt de kikker nog.
Geluid van tranen.

[*Tine Stickers*]

Conclusie

Als je goed om je heen kijkt, is niet alleen alles gekleurd, alles is ook haiku. En alles kun je oprapen en tot kunst verheffen. Maar dan moet je om te beginnen vooral goed om je heen leren kijken. Bashō zei het al: *Yoku mireba!* Als je goed kijkt! En oprapen betekent doorgaans ook bukken, zelf dichterbij komen, moeite doen, spieren gebruiken, actie ondernemen, toenadering zoeken. Haiku is dus ook een goeie work-out.

Project

Vrede in een haiku

TECHNIEK / UIT HET HAIKULAB

In het kader van 100 jaar Grote Oorlog organiseerde het HUIS VAN DE HAIKU een project met de kinderen van de lagere school van Mesen om haiku's te schrijven met als thema vrede. Hoewel haiku niet meteen bekend staat voor zijn geëngageerde poëzie is het toch best mogelijk om in een haiku een stille boodschap te verwerken zonder daarbij de haiku als genre geweld aan te doen. Het komt er dan vooral op aan om de lezer iets aan te bieden om over te reflecteren en er voor zichzelf een engagement in te lezen.

•

Na een introductie over haiku werkten de leerlingen in kleine groepjes van drie volgens een techniek die we hadden uitgewerkt in ons HAIKULAB: de woordtollen. Het idee is eenvoudig: als je een gedicht schrijft, huppel je in je hoofd van de ene gedachte naar de andere. Dat lijkt een beetje op hinkelen in je hoofd. Hinkelen op woorden. Tussen die woorden maak je kleine sprongetjes. En alleen als je de juiste sprongetjes tussen de juiste woorden maakt, raak je uit. Kijk je dan om, dan zie je een gedicht staan.

Om te beginnen moet je dus woorden vinden om op te hinkelen. En dat doe je door aan die woorden te denken en ze 'vriendjes' te laten vinden. Associëren, noemen we dat. Je schrijft een woord op en laat het rondtollen in je hoofd. Welke andere woorden beginnen dan vanzelf mee te tolleren? Die woorden schrijf je op rond het eerste woord. En dan weer nieuwe woorden rond dát

woord. Laat ze maar tollen, die woorden, om en om elkaar! En liggen ze dan stil, dan kun je beginnen hinkelen, sprongetjes maken van het ene woord naar het andere en een leuk parcours van sprongetjes zoeken. Kies drie woorden uit je hinkelspel die niet al te ver van elkaar liggen (anders kom je er bij het springen misschien niet en begrijpt niemand jou) en bouw daar de haiku mee. Je hoeft ze niet noodzakelijk alle drie te gebruiken.

Er kwamen mooie haiku's uit, die nu op kleine, harde bordjes langs een pad naar de Vredestoren in Mesen hangen. Voor altijd.

Vroeger was breekbaar.
Nu wiegen de klapprozen,
bloeiend in vrede.

[*Noah, Thibau, Louis*]

Zon en geen wolken.
Samen spelen met vrienden.
En niet één geweer.

[*Mydo, Mansur, Ethan*]

Zomer in fel licht.
En wij als goede vrienden,
samen in stilte.

[*Andreas, Nolan, Kylian*]

Waar je muziek hoort,
verdwijnt langzaamaan het zwart,
neemt vrede over.

[*Luka, Raphaël, Nathan*]

De witte vlaggen
waaien en wapperen luid
bij de toren ... Stil.

[*Quinten, Achiël, Emile*]

't Is eindelijk stil,
nu is er tijd voor liefde.
Ik geef jou een roos.

[*Fariza, Eléa, Elyana*]

Bloemen in de wei,
alles is stil rondom ons.
Een ree komt kijken.

[*Thogan, Matthias, Matthys*]

De zomer nabij,
tijd nu voor vriendschap alom.
Klapprozen, kom op!

[*Kyra, Kitanna, Mayisha*]

FAQ

Funny Answered Question

MENING / GEERT DE KOCKERE

Een eend peddelde rustig op de stroom en iemand vroeg mij: Is haiku een kunst of eerder een religie? Ik antwoordde: Het is de kunst van een religie.

•

Ik zat in de huiskamer van het HUIS VAN DE HAIKU en bedacht: haiku's schrijven is eigenlijk geloven dat in alles poëzie zit, zelfs in de meest onbenullige of lelijke dingen, en dat dan kort, maar treffend trachten te verwoorden, zodanig dat iemand anders die poëzie ook ziet, zelfs in de meest lelijke dingen.

Ik schrok in eerste instantie wat van het woord *geloven* in mijn overpeinzing. Zo gezien zou je haiku immers ook een religie kunnen noemen. Maar komt dat wel overeen met de etymologie van het woord *religie*? vroeg ik mij vervolgens af.

Religie

Over die etymologie van *religie* bestaat geen eenduidigheid, leerde ik. Men weet dus niet precies waar het woord vandaan komt. Er zijn verschillende opvattingen, waaronder een aantal boeiende uit de klassieke oudheid. Volg ik Cicero, dan stamt *religie* af van *relegere*, wat herlezen, nauwgezet in acht nemen,

overdoen betekent. Mijn verbazing was groot! Zo kwam ik ineens wel heel dicht bij Bashō's haast mythische *yoku mireba*: als je goed kijkt. Cicero typeert in zijn geschriften religie dan als het voortdurend en ijverig in acht nemen van alles wat op de verering van de goden betrekking heeft.

Als we dan bekijken wie die Romeinse goden precies waren of wat ze voorstelden, dan komen we veelal bij de natuur terecht: de goden als een verklaring voor wat vaak als onverklaarbare natuurfenomenen werd ervaren. Denk aan Jupiter, de god van de hemel en het onweer. Of Posseidon, de god van de golven, het water en de zee. De goden waren vaak een verpersoonlijking van natuurlijke krachten of elementen.

Herlezen

Toegepast op de typering van Cicero zou je dan kunnen stellen: religie is het voortdurend en ijverig in acht nemen van alles wat op de verheerlijking van natuurlijke elementen betrekking heeft. Zitten we dan al niet dicht bij wat een haiku is? Haiku als *relegere* dus: het herlezen, het nauwgezet in acht nemen en het 'overdoen' van natuurlijke elementen en bij uitbreiding daarvan ook van de mens als onderdeel van die natuur. Die boeiende ontdekking leverde mij drie belangrijke elementen op:

- Haiku is om te beginnen herlezen: even stilstaan bij de dingen en ze opnieuw en/of anders bekijken, zien, ervaren.

—

- Haiku is vervolgens nauwgezet in acht nemen: bewust aandacht hebben voor details waaraan je gewoonlijk voorbijgaat, focussen.

—

- Haiku is ten slotte overdoen: wat je in acht nam opnieuw verwoorden, zodat het ook door anderen zo gezien kan worden.

Haiku's schrijven is dus geloven dat in alles poëzie zit, die poëzie zien, je erop focussen en dan zodanig herschrijven dat iemand anders in een flits ook die poëzie kan zien.

—

Het genot van haiku

Volgens Barthes

MENING / ROLAND BARTHES

De Franse literatuurfilosoof Roland Barthes gaf een memorabele reeks colleges over haiku als inleiding op het schrijven van een roman (La Préparation du roman, Cours et séminaires au Collège de France, 1978-1980). In elk nummer van ya brengen we daar vrij vertaalde excerpten uit. In dit nummer over het genot van haiku.

•

Bijzonder aan haiku is dat men heel snel de neiging krijgt om het ook te willen doen, om ook haiku's te schrijven. Het verlangen te doen wat men liefheeft, is waarschijnlijk een doorslaggevend bewijs van liefde. Van haiku houden, er plezier aan beleven, is min of meer verlangen om zelf te schrijven en om het steeds opnieuw te doen. Maar waarom?

Willekeurig

Het genot van haiku zit hem deels in het feit dat hij beperkt is door zijn metriek, maar toch absoluut vrij is in zijn uitbreiding, zijn grootsheid. Haiku is geen poëziegenre dat wordt gedefinieerd door een onderwerp en zijn 'futiliteit' maakt dat haiku zich aan classificatie en ordening onttrekt.

Een bundel met haiku's kan daarom makkelijk willekeurig worden opengeslagen, in alle richtingen, zonder dat er ook maar een greintje betekenis verloren gaat. Je kunt zo'n bundel van voren naar achteren lezen of van achteren naar voren. Er is geen verband tussen twee haiku's en dus is er ook geen ordening nodig, wat het lezen van een bundel heel uitnodigend maakt. Hoe

modern is die ‘verstoring’ van de classificatie, van het verlangen om objecten te classificeren niet!

Van de Amerikaanse muzikant John Cage zegt men dat hij een grote belangstelling had voor paddenstoelen. Die belangstelling zou voortgekomen zijn uit het feit dat in het Amerikaanse woordenboek *mushroom* en *music* dicht bij elkaar staan. Dat is zeer interessant. Omdat het betekent dat *mushroom* en *music* bij elkaar aanwezig zijn en toch niet met elkaar verbonden zijn. Het is dus een wijze van *co-presence* die moeilijk als poëtische waarde te vatten is, maar die er wel lijkt te zijn. Het is een opeenvolging zonder logica en toch is ze logisch tegelijk. Precies zoals ook een haikuverzameling is.

Een andere verklaring voor het verlangen om zelf haiku’s te schrijven, ontleen ik aan een persoonlijke ervaring. Een vriend gaf mij een notitieboekje met handgeschreven haiku’s, deels verzamelde, bestaande haiku’s, deels door hem zelf geschreven haiku’s. Sommige van die haiku’s herkende ik, maar van andere wist ik niet of ze van bestaande dichters waren of van mijn vriend zelf. En die vaststelling heeft veel indruk op mij gemaakt. Eerst was ik verontrust, omdat ik er geen naam kon op kleven. We zijn zo geconditioneerd door het willen benoemen, dat we ons meteen ongemakkelijk voelen als dat niet lukt. Het is de verontrusting van het anonieme.

Ik begreep op dat moment dat de haiku voorbestemd was om eigendom te doen daveren: het wonder van de haiku is dat elke haiku van zichzelf is en niet van ‘de auteur’. De haiku geeft de lezer niet de sensatie van de auteur, hij geeft de sensatie van het onderwerp. Haiku is van iedereen — voor zover iedereen het lijkt te kunnen — en het lijkt aannemelijk dat iedereen het doet. Zo werd mij door dat notitieboekje van mijn vriend aangetoond dat haiku verlangen is dat het literaire bezit (in het Latijn *auctoritas*, vandaar het woord *auteur*) overstijgt.

—

Haikupost-its

Yolande de Kok de meeuwen juichen
met hun lange uithalen
nu het voorjaar wordt

Erika De Stercke De rolluiken dicht
op tafel liggen sleutels
handtekeningen

Krishna Coenen Het sneeuwt uit de lucht
en het sneeuwt uit de sleedoorn.
Aprilse grillen.

Linda Jacob witte schuimkoppen —
op het verlaten strand
één enkele meeuw

Pol Laporte op Vlaamse velden
staan olmen in het gelid
rond jongensgraven

Sabine De Wilde Winterkoninkje
in een camouflagepak
zingt uit volle borst

Haikupost-its

- Sonja Reedijk* Een vogelveer ligt
verloren op het bospad
sieraad voor het haar
- Marleen Lievens* Het fluitenkruid bloeit
Zomaar langs alle wegen
Boeketten van kant
- Marie Peters* een extra knobbel
op de kale wilgenknot
steenuiltje op wacht
- Brigitte Goemaere* Graaiende handjes.
Kijk daar ligt nóg een paasei!
Een dag met een strik.
- Liezet Boelanders* Kermis in mijn straat.
Rotonde vol autootjes,
maar waar een afslag?
- Patrick Maroye* In het natte gras
begroet mijn klein jongetje,
de prille narcis.

Tot de dood En zelfs nog daarna ...

VARIATIE / GEERT DE KOCKERE

Op doodsbrieven en bidprentjes tref je heel vaak poëzie aan. Niet zelden zijn het verzen die de nabestaanden dan zelf schrijven over hun dierbare. Of ze zoeken het bij dichters die ze kennen en waar ze van houden. Soms zijn het lange gedichten, soms slechts fragmenten. Poëzie lijkt een begeleider van de dood te zijn. In Japan schreef een haikumeester vaak zelf een stukje poëzie als afscheid, de zogenaamde doodshaiku.

•

Een van de gewoontes van de oude haikudichters in Japan — en wellicht ook nog van vele vandaag én ondertussen ook van haikudichters in het Westen — was het schrijven van een zogenaamde ‘doodshaiku’ voor hun leerlingen of vrienden. Dat was een haiku die op een of andere manier hun leven samenvatte of iets zei over wat ze na hun dood nog verwachtten of hoopten te vinden. Andere dichters probeerden erin weer te geven wie ze uiteindelijk dachten te zijn. Of hoe ze graag na hun dood gezien en herinnerd wilden worden.

Veel dichters schreven die doodshaiku al een eind voor ze stierven. Ze wilden tijdens het toen vaak wispelturige leven op tijd voorbereid zijn en niet plots door de dood zelf worden verrast. Je werd gauw ziek en genezen in die tijd was niet altijd vanzelfsprekend. En dan wist je maar nooit ...

Yosa Buson bijvoorbeeld was een schilder en vertoefde tijdens zijn rijkgevlude leven vaak in culturele middens vol schoonheid. Hij had een goed leven en was daar blij om. Diezelfde vreugde klinkt in zijn doodshaiku door, zo licht en zuiver dat zelfs Bashō en Issa, die ook de schoonheid van het menselijk leven zochten, die helderheid nooit bereikten, zegt R.H. Blyth daarover. Zijn doodshaiku (vert. J. van Tooren):

—
*Witte pruimenbloesem —
daarover zal nu voortaan
de nacht licht worden.*

Ook Matsuo Bashō schreef een doodshaiku voor zijn leerlingen. Daarin reist de eeuwige reiziger voort. Zelfs na de dood dacht Bashō geen rust te zullen vinden. Zijn zwakke gezondheid nam hij ook mee op in de haiku. Hij schreef zijn doodshaiku toen hij tijdens een van zijn vele reizen alweer ziek werd en niet veel later stierf (vert. J. van Tooren).

—
*Reizend werd ik ziek;
over verdorde heiden
blijft mijn droom dwalen.*

Je zou de doodshaiku kunnen zien als een gelegenheidshaiku, vooral of zelfs bijna uitsluitend bedoeld voor wie de dichter in leven kende. Maar veel van de oude doodshaiku's zijn meer dan alleen maar een gelegenheidsvers. Vele zijn ook perfect leesbaar als 'gewone' haiku. Die van Buson bijvoorbeeld. Is het niet waar? Dat, als de pruimenboom bloeit, de nacht er veel lichter uitziet?

Of de doodshaiku van Rantsetsu op de volgende bladzijde. Is het geen prachtige haiku over de laatste bladeren die in de herfst nog aan de bomen hangen en ten langen leste toch moeten loslaten en door de wind worden meegevoerd? Als doodshaiku is het natuurlijk een mooi beeld.

Nog enkele doodshaiku's van andere Japanse haikudichters, in een vertaling van J. van Tooren. En onderaan lieten we nog wat plaats voor jouw doodshaiku.

—

Een enkel blad valt,
plotseling — een enkel blad valt,
op de wind gaat het.

[*Rantsetsu*]

—

Bergkoekoek, die roept,
uw lied hoor ik ten einde
in de andere wereld.

[*Anonieme terdoodveroordeelde*]

—

Ik zag de maan en
haar onbaatzuchtig licht. Voorts
blijf ik, hoogachtend.

[*Chiyo-ni*]

—

Ik zag de bloesem,
de maan — nu ga ik schouwen
het schoonste: de sneeuw.

[*Shiki*]

.....

.....

.....

Dagboek van een poes

HAIKUSEQUENS / HERWIG STAS

Herwig Stas houdt van poezen. Hij heeft thuis een eigenzinnige kat, Bowie Zoë, en vijf geadopteerde tuinkatten. Man en katten brengen veel tijd met elkaar door. Herwig brengt hier op zijn manier, in haiku's, per seizoen verslag uit van hun dagelijkse was, plas en kras.

•

In quarantaine.
Binnen met mijn twee katten;
drie vogelspotters.

Eindelijk weer thuis.
De liefde van een kat streelt
mijn oude benen.

En dan loop ik rond;
mijn splinternieuwe sofa
door katten bezet.

Binnen en buiten
door het klapperend luikje,
mijn verliefde kat.

Alleen aan tafel.
Met het strelen van een kat
mijn avond gevuld.

Samen, jij en ik,
op anderhalve meter.
Een kat tussen ons.

Donderdagochtend,
op een hongerige kat
valt zacht de regen.

Onze twee katers,
wat grommen naar elkaar en
weer verder slapen.

Een haibun uit de 17de eeuw

MATSUO BASHŌ

Ik heb geen enkel stuk metaal aan mijn riem, noch draag ik iets anders dan een zak over mijn schouder. Mijn hoofd is kaal geschoren en ik heb een streng kralen in mijn hand. Ik ben wel als priester gekleed, maar ik ben geen priester, want het stof van de wereld kleeft nog steeds aan mij. De bewaker van de binnenste tempel echter verhinderde mij om de heilige zetel van God binnen te gaan, omdat mijn uiterlijk leek op dat van een boeddhistische priester.

In het dal van de vallei waar de oude dichter Saiyo zijn kluisenaarshut had gebouwd, was een riviertje waar een vrouw bezig was aardappelen te wassen.

De dichter Saigyō
zou zelfs een gedicht hebben geschreven
voor de vrouw die aardappels wast.

Tegen het eind van de dag stopte ik bij een klein theehuis waar een jonge vrouw die Vlinder heette mij een stukje witte zijde gaf en mij vroeg om er een gedicht over haar naam op te schrijven.

Een vlinder
rustend op een tere orchidee,
hoe zoet brandt de wierook
op haar vleugels.

Een haibun uit de 21ste eeuw

YVES PEETERS

De dag begint voor het eerst sinds lang zonnig als ik van het station naar het werk stap. Een muzikant schenkt een vrolijk deuntje aan de achteloze voorbijganger. Het stadsverkeer begeleidt hem met een monotoon achtergrondgeluid. De winkelstraat is nog in volle bevoorrading voor de klanten die straks langskomen. Uit de metro borrelen mensen naar boven.

De trap begeleidt
De pendelaars tot buiten
De stad komt tot leven

De trein huiswaarts neemt zijn tijd, maar eenmaal op gang gaat het vlotjes richting bestemming. Bijna daar, neemt hij nog een korte pauze, en gunt me een momentje om de natuur te bewonderen.

De regen vulde het overstromingsgebied in de diepte naast de sporen goed aan de laatste dagen. En ik geniet van de kunst van de ondergelopen weiden die, bij de dag na dag iets later ondergaande zon, kleine schilderijtjes toveren.

Ook bij valavond
Weerspiegelt een blanke wei
Onze kerktoren

---

ya

Poëzie van het archetype

TECHNIEK / UIT HET HAIKULAB

Gezien zijn gebalde vorm én zijn intentie om heel snel een beeld te schetsen, zou je haiku de poëzie van het archetype kunnen noemen. Een archetype (van het Griekse αρχη, begin, bron) is het oermodel van iets, het beeld dat als basis dient voor alle verdere varianten. Er kan zowel van dingen, van dieren als van eerder abstracte begrippen een archetype worden ingesteld. Zo zijn er bijvoorbeeld ook archetypische steden: Venetië als de ultieme waterstad bijvoorbeeld. Eventueel kun je het archetype nog binnen een bepaald tijds kader plaatsen: zo is het archetype van de auto vandaag anders dan in het midden van de vorige eeuw.

•

Van elk ding, dier of plant die je algemeen noemt in een haiku moet je uitgaan van het archetype ervan. Dat wil zeggen: de vorm of verschijningsvorm die het meest herkenbaar is. Wie *gieter* schrijft, moet uitgaan van de meest voorkomende vorm van een gieter, niet van een of andere speciale vorm die haast niemand kent. Wie *knotwilg* schrijft, moet uitgaan van de meest typische vorm van een knotwilg, namelijk een boom met een vrij gedrongen, korte stam, daar bovenop een knot en dan nog een

reeks opstekende, lange takken. Je mag daarbij dus niet uitgaan van een uiteenvallende knotwilg of een pas geknot exemplaar. Wil je zo'n knotwilg in beeld brengen in je haiku, dan zul je hem ook zo in woorden specifiek moeten schetsen, neerzetten. Wie in een haiku *merel* schrijft, zet een zwarte merel met een oranjegele bek neer. En dus in eerste instantie niet het bruine, vrouwelijke exemplaar. Het archetype van een merel is immers: zwarte vogel met oranjegele bek. Je zou ook van het icoon gieter, het icoon merel, het icoon auto kunnen spreken.

Tekenen

Haiku heeft de intentie om heel snel een beeld te scheppen, om dan vanuit dat beeld een impressie op te roepen. Het is dus belangrijk dat het beeld zo herkenbaar mogelijk is en je niet een uitzonderlijke vorm voor ogen hebt. Vergelijk het met iets tekenen voor kinderen: om snel herkenbaar te zijn, moet je het in zijn meest kenmerkende vorm tekenen. Die vorm is het archetype, het icoon. Teken je bijvoorbeeld een gieter of een olifant, teken hem dan in profiel en niet in vooraanzicht.

Zo ook moet je redeneren bij haiku: in dat hele korte gedicht roepen de woorden bij de lezer in eerste instantie altijd de meest typische of meest voorkomende vorm van iets op. Hou daar voor de rest van je haiku rekening mee. Denk dus nooit dat de lezer een grote limousine ziet als jij *auto* schrijft. Hij ziet dan een voor die tijd 'gemiddelde' auto. Of misschien nog duidelijker: denk niet dat de lezer een e-book op een tablet ziet als jij *boek* schrijft.

Doodgewoon

Het juist benoemen en het gebruik van de juiste woorden is dus in haiku heel belangrijk. Samen met dit credo: haiku gaat over iets doodgewoons dat je door de haiku bijzonder of uitzonderlijk maakt. En nooit andersom: haiku gaat dus zelden of nooit over uitzonderlijke of bijzondere dingen. Tenzij je ze heel specifiek als bijzonder beschrijft en benoemt in je haiku.

Het experiment

De haiku dorama

VARIATIE / UIT HET HAIKULAB

De Oosterse haiku wordt in het Westen weleens een gebrek aan empathie, aan gevoel, aan dramatiek verweten. Dramatiek, afgeleid van het Oudgriekse woord δράμα dat handeling betekent. Klassieke haiku's worden daarom vaak als te statisch en te saai ervaren en zijn daarom door velen niet geliefd. Kunnen we meer dramatiek aan de haiku toevoegen zonder aan zijn ziel te raken?

•

In het HAIKULAB van het HUIS VAN DE HAIKU waarin we met haiku experimenteren, ontwierpen we een nieuwe variant van de klassieke haiku met een heel specifieke opbouw, eigen kenmerken en een aparte typo. Omdat er in die nieuwe vorm meer drama, meer toneel schuilt dan in de klassieke haiku, gaven we die nieuwe vorm de naam *haiku dorama*, afgeleid van het Japanse *dorama*, wat *drama* betekent.

Het decor met rekvisieten

De eerste regel van de haiku dorama telt 5 lettergrepen en bestaat uit losse woorden, waartussen toch een zeker verband is of wordt gesuggereerd. Die eerste regel wil een snelle impressie scheppen, de context tonen, het decor opbouwen, de rekvisieten klaarzetten. Door het ontbreken van lidwoorden, adjectieven of voegwoorden kun je in die eerste regel ook meer (gedachten) kwijt dan normaal, wat de haiku rijker maakt.

Zie dus de eerste regel als het klaarzetten van het decor (met enkele rekvisieten), om dan van daaruit een toneeltje op te bouwen en te regisseren. Zie enkele voorbeelden op blz. 28.

De tussengedachte

De tweede regel van 7 lettergrepen is een tussengedachte. Vandaar dat hij tussen twee gedachtestreepjes staat. Die regel wordt in tegenstelling tot de eerste regel als een vrij normale zin geformuleerd, zij het eerder in beknopte vorm. Hij leest vloeiend en is geen opeenstapeling van woorden zoals de eerste regel. Typerend voor de tweede regel is dat hij ook los een betekenis heeft, een afgerond geheel vormt, ons een beeld toont, een situatie schetst, een ervaring vat, een belevenis laat lezen.

De duiding of moraal

De derde en afsluitende regel van de haiku dorama telt weer 5 lettergrepen en geeft een duiding aan de voorbije regels, aan de impressie, breidt ze uit, toont waar het om te doen is, maakt een besluit, geeft een antwoord. De derde regel is dus afrondend en brengt verduidelijking. Tegelijk kan ook die regel als een afzonderlijke regel gelezen worden.

Twee minahaiku's

Bijzonder en iet of wat magisch aan de haiku dorama is dat niet alleen elke regel van de haiku afzonderlijk kan bestaan en moet kunnen gelezen worden, maar ook dat de tweede regel kan worden weggelaten en de eerste en derde regel dan samen een minahaiku vormen van 10 lettergrepen. Een haiku binnen de haiku dus. Meer nog: ook de tweede en derde regel vormen samen een nieuwe haiku van 12 lettergrepen. Kortom: een belangrijke en zelfs bepalende en bijzondere eigenschap van de haiku dorama is dat hij nog twee minahaiku's omvat. Ook de eerste en tweede regel vormen vaak nog een derde minahaiku.

Geen leestekens

Typografisch gebruiken we geen hoofdletters noch leestekens (op de gedachtestreepjes voor de tweede regel na). Dat zorgt ervoor dat de lezer zelf nog in gedachten leestekens mag plaatsen. Dat maakt de lezing van de haiku mogelijk nog groter.

Voorbeelden haiku dorama

Geert De Kockere

zomer regen stil
— niet één radio die speelt —
ergens toch een kind

film buurman popcorn
— het smekken houdt ineens op —
een spannend moment

moeten willen staan
— de boerin wast haar handen —
een lam in de stal

middag bord stilte
— tafel heel alleen gedekt —
ik eet op jouw plaats

herfst regen stormwind
— de notelaar geeft toch toe —
laatste bladeren

avond winden riet
— het blad toont ons waar naartoe —
wijzend wordt het stil

De trukendoos van Jane

DE VERGELIJKING / MICHAEL PAPPAFAVA

Naast grondregels zijn er bij haiku ook schrijftechnieken die verrijkend kunnen zijn en tot sterkere gedichten leiden. In haar boek 'Writing and Enjoying Haiku, A Hands-on Guide' heeft Jane Reichhold een aantal van die technieken helder uitgelegd. In deze rubriek belichten we er enkele van, gebaseerd op de hoofdstukjes en haiku's uit het boek van Jane Reichhold.

•

De vergelijking is een techniek die bedrieglijk is in haar eenvoud. Door het gebruik van een vergelijking in een haiku worden 'het ene' en 'het andere' samen neergezet in een duidelijk beeld. Beide vervolledigen of complementeren elkaar als één gebeurtenis of ervaring. De haiku laat het aan de lezer of de vergelijking toont dat twee afzonderlijke dingen gelijkaardig zijn of overeenkomsten hebben. Subtiliteit is bij deze techniek erg van belang.

---

*een lentedutje
naast de stroom een kerselaar
in de knop*

Wat hier uitgedrukt wordt, maar niet letterlijk verteld, is dat knoppen aan een boom vergeleken kunnen worden met bloesems die een dutje doen. Of gewoon dat de boom zelf nog een lentedutje houdt vooraleer hij ontwaakt. Er wordt ook niet verteld wie of wat hier een dutje doet, waardoor de haiku voldoende kans laat aan de lezer om de witruimte tussen de regels zelf in te vullen.

De weg van het Oosten

FUROSHIKI / KRISHNA COENEN

Haiku zou je in poëzie de weg van het Oosten kunnen noemen: iets doodgewoons zo opschrijven dat het bijzonder wordt. Het typeert de Japanse levenswijze: van de meest alledaagse dingen (thee zetten, een visitekaartje afgeven) trachten zij kunst te maken en er poëzie in te zien. Hier gaan we even verder die weg op, voorbij de haiku.

•

Worstel jij bij het inpakken ook zo met het papier? Probeer dan eens de Oosterse wijze: *furoshiki*. In plaats van met papier in te pakken, gebruikt men textiel: een sjaal, een stukgesneden blouse, een handdoek. Plaklint is overbodig, want je ingepakte voorwerp wordt netjes bij elkaar gehouden door een mooie knoop.

De oorsprong van *furoshiki* dateert uit de 17de eeuw en betekent *badlaken*. Oorspronkelijk was het een manier om de badkleding op te vouwen als men naar het openbaar badhuis ging. Later paste men de techniek ook toe om geschenken of maaltijden in te pakken. Bijzonder aan *furoshiki* is dat de wikkel zelf óók nog kan gebruikt worden én je de afvalberg verkleint. En voor elke vorm die je wilt inpakken, is er een aparte techniek (google maar):

- *Yotsu musubi* om rechthoekige voorwerpen in te pakken.
- *Suika tsutsumi* om bolvormige spullen cadeau te doen.
- *Bin tsutsumi* om een fles in een doek te wikkelen.
- *Hon tsutsumi* om twee boeken te geven (scan de QR).

Zelfs met mijn twee linkerhanden is cadeaus inpakken nu echt een fijne bezigheid.

De woon-werkroute

HAIKUSEQUENS / MANU STRAGIER

Manu Stragier rijdt tijdens het schooljaar dagelijks met de fiets van Wevelgem naar Geluwe naar zijn school. Door weer en wind en in alle seizoenen. Onderweg piept zijn fiets en hij naar alles wat hij ziet, hoort, ruikt, voelt én proeft.

•

De ekster kijkt naar
de kraai met witte veren;
zijn dubbelganger.

De eik is een boom
en in zijn vrije uren
is hij ook een boom.

Twee jongen koeien,
kop aan kop in het midden
van een lentewei.

De boerin rijdt weg
en een koe die ernaar zwaait,
met haar staart vol kak.

De bewerkte grond.
Voor enkele kraaien kan
dat nog wat beter.

Stralende ochtend.
De schapen hebben hun jas
binnen gelaten.

Dag geel kwikstaartje,
kan je mij een klein beetje
vrolijkheid lenen?

Met aan elke voet
een haas loopt hij echt niet weg,
de hoogspanningsmast.

Meesterlijk Masaoka Shiki • 1867-1902

PORTRET / GEERT DE KOCKERE

De haiku overleefde de tijd hoogstwaarschijnlijk dankzij Masaoka Shiki, die tot één van de grote vier Japanse haikumeesters wordt gerekend, samen met Bashō, Buson en Issa. Shiki zorgde er met een totaal nieuwe visie voor dat de haiku voor het eerst als een volwaardige vorm van poëzie en kunst werd aanzien en door het volk ook werd omarmd.

•

Masaoka Shiki werd geboren in 1867 in een arm samurai-gezin en stierf al in 1902. Hij was een goede leerling en als zestienjarige ging hij naar Tokio voor een loopbaan in de politiek. Maar uiteindelijk wijdde hij zich helemaal aan de kunst van het schrijven en het schilderen.

Tijdens zijn korte leven was hij vaak ziek (tuberculose). Toch bleef hij al die tijd erg bezielde met haiku bezig. Of tenminste met de *hokku*, het openingsvers van 5-7-5 moren van de langere kettinggedichten (*renga*) uit die tijd. Shiki heeft die nieuw leven ingeblazen en zijn definitieve naam gegeven als een volwaardig poëtisch genre: *haiku*, een samentrekking van *haikai no ku*, wat *een vers van de haikai* betekent. *Haikai* was een versoepelde vorm van die oude *renga* en liet meer humor en luchtigheid toe dan de klassieke kettinggedichten. Een haiku was dus een luchtig vers.

Net zoals veel andere haikudichters in Japan maakte ook Shiki graag schetsen. Aan het eind van de 19de eeuw begon hij onder invloed van de Franse impressionisten, waarvan hij erg onder de

indruk was, nieuwe pigmenten te gebruiken. Erg verrukt over het resultaat schreef hij daarover: *Zouden de goden tijdens het kleuren van al het groen en de bloemen zich ook niet zo vermaakt hebben?*

Zijn voortdurende credo was: *Shasei!* Schilder naar het leven! Hij vond dat haiku en schilderkunst identieke kunsten waren: haiku's waren de woordelijke uitdrukking van de kleurrijke momentopname van een schilderij. Hij zag een grote gelijkenis tussen de plein-air-stijl van de Franse schilders (in de openlucht schilderen wat je op dat moment zag en hoe je het zag) en vergeleek de nieuwe haiku met die schilderijen, die letterlijk in de realiteit tot stand kwamen en een impressie gaven van die realiteit, los van fantasietjes. Zo moest volgens Shiki de haiku zijn.

Op ieder eiland
zijn lichtjes aangestoken
in de lentezee.

—

Ik stak het licht aan;
poppen wierpen een schaduw,
elke pop eentje.

—

Zelfs de stenen muur
braken ze — verschrikkelijk,
als katten vrijen!

—

Och, kijk, een mus sprong
helemaal langs de veranda
met natte voetjes!

Regen in 't voorjaar!
Parasollen hoog en laag
vullen de veerboot.

—

's Zomers een stroom
doorwaden; in het midden
nog een keer omzien.

—

De wal en 't bootje
babbelen met elkander.
De dag is nog lang.

—

Op karperkoppen
die uit het water steken,
trommelt de regen.

Shiki legde in de haiku drie nieuwe klemtonen. 1. Haiku is volgens hem literatuur die op gelijke hoogte staat met de roman. Haiku's kunnen volgens Shiki ondanks hun beknoptheid net als de roman dieperliggende gevoelens van de moderne mens uitdrukken. Haiku mocht dus eindelijk op zich bestaan als een volwaardige vorm van kunst. De traditionele gedachte voorheen was dat een haiku slechts diende als hulp bij het bereiken van de verlichting. Shiki stelde ook dat de haiku geen louter registrerend natuurvers moet zijn, maar persoonlijke poëzie mag worden.

2. Verder vond Shiki dat de haikudichter zich moet bezighouden met de realistische observatie van het heden. Woordspelingen en fantasietjes zijn daarbij niet nodig en door zijn beknoptheid kan haiku geen evolutie schetsen, is er in haiku geen tijdsverloop.

3. De derde klemtoon die hij legde, was dat haiku moet durven vernieuwen. Als de haiku wil overleven, stelde Shiki, moet men de oude meesters opzij durven schuiven en rekening houden met de tijdsgeest en de maatschappelijke evoluties (want het moeten 'reële' haiku's over 'reële' mensen zijn) én moderne taal hanteren.

Tot slot nog een leuke anekdote, verteld door Shiki zelf:

Tegen het einde van 1891 huurde ik een huis in Komagome, waar ik alleen woonde. Ik besteedde mijn tijd aan het lezen van haiku's en romans in plaats van mijn schoolboeken. Twee dagen voor het examen ruimde ik mijn bureau op en verving ik mijn haikubundels en romans door mijn studieboeken. Aan die tafel, eens chaotisch, nu schoon, voelde ik zo'n hevig gevoel van genot dat er haiku's in mij opkwamen, die naar de oppervlakte van mijn bewustzijn borrelden. Ik opende een studieboek. Ik kon geen regel lezen: er had zich al een haiku in mij gevormd. Omdat ik elk leeg vel papier opzij had gelegd om me uitsluitend aan de voorbereiding van mijn examen te wijden, schreef ik die haiku op de lampenkap. Maar een andere was zich al aan het vormen. Dan nog een. Het duurde niet lang of de hele lampenkap was bedekt met haiku's.

Haikumedia

DE CINÉHAIKU

De Franse cineaste Clara Molly ontdekte dat ze via het lezen van haiku's de dingen in haar geest kon zien en er geen beeld meer bij nodig had, dat de manier waarop een haiku het heden beschreef een beeld op zich was. Toch onderzocht ze of een ultrakorte film hetzelfde kon bereiken als een haiku met woorden: *cinéhaiku* was geboren (2016). Molly bepaalde dat een cinéhaiku maar 30 seconden mag duren en bij voorkeur uit drie korte sequensen bestaat. En ook met de cinéhaiku moet je een bijzondere manier van vertellen accepteren en zoeken naar het subtiële.

Haikumania

HAIKUKARAOKE

'I love haiku' schrijft Elske van Lonkhuyzen op haar blog. 'Het is een vriendelijk genre dat je uitnodigt om met al je ledematen in de wereld te springen en ondertussen te schrijven. Ik ontdekte een nieuwe vorm om haiku te brengen: haikukaraoke.'

Van haar eigen haiku's maakte ze een stop-motionvideo (QR) en zei: 'Roep, rap, zucht, mompel, hoest of fluister de haiku's in deze stop-motionvideo mee. Ik wil dat mijn haiku's op tournee gaan (ik hoef zelf niet per se mee). Ik stel me leuke booths voor in boekwinkels, foyers en op festivallekes. Mijn eerste pilot wijst uit dat haikukaraoke plezant is voor iedereen, zeker voor kinderen en mensen die Nederlands aan het leren zijn. Het helpt als er confetti op de vloer ligt, je al een paar sake achter de kiezen hebt en niet je mond vol met Japanse mix.'

Chantal Van Kerckhove Op haar boekenplank:
volume 1, 2, 3, 4
'Nooit meer diëten'.

Adri Geurts hobbelig bospad —
op mijn brommertje zie ik
de bomen dansen

Herman Cogghe in smalle straatjes
gevels feestelijk versierd
lingerie wasdag

Willem Kasteleyn In het nieuwe jaar
neuriet de boer bij zijn koe
het oude liedje

Luc Vos mijn geheugen
liet me nooit eerder in de steek
voor zover ik weet

Manu Stragier Achter de wagen
snuut de vuilnisman zijn neus.
Als een wielrenner.

Nancy Martens Mijn knuffelcontact
bleek een superverspreider,
mist nu Valentijn.

Guido De Pelsmaeker aan de ijsjeskar —
zij koopt de kleur
van aardbeien

Liezet Boelanders Factuur digitaal,
liefdesbrief per SMS.
Verlaten postbus.

Krishna Coenen Daar aan de uitgang,
na zijn coronavaccin:
snel een sigaret.

Isabelle Cauwels café de reisduif
een groep wielertoeristen
is er neergestreken

Petra Tomme Ze ligt te slapen,
snurkend als een dronken man.
Morgen een kater?

Naar de bron

WEETJE / HET SNIJWOORD YA

Waar komt de naam ya vandaan en wat wil ya zeggen? Het is een Japans snijwoord, in onze taal te vergelijken met een leesteken. Snijwoorden geven in een haiku een onderbreking aangeven en tegelijk iets zeggen over wat ervoor staat of wat erna komt.

•

Ya is het meest voorkomende snijwoord in de Japanse haiku en je vindt het vooral aan het eind van de eerste regel als een soort uitroep die de situatie in het volle licht plaatst, er ons extra op wijst, ons even laat pauzeren om het voorgaande helemaal tot ons te laten doordringen: dat is wat ik zag, opgepast, daarover ga ik het nu verder hebben! Daarna volgt een korte pauze alvorens de dichter verdergaat en het ritme soms strakker maakt. Als we ya in ons woordenboek zouden omschrijven, zou er kunnen staan:

—

ya (het; o; meervoud: ya's; als uitdrukking wordt ya altijd achter een zin gezet) [*van het Japanse snijwoord ya in haiku*]

1 rustpunt, adempauze **2** wat betreft, wat ik nu toevallig zag **3** weet je **4** daarover ga ik het hebben **5** (als uitdrukking van respect voor wat men opmerkte) ach, kijk, o, ja!

—

Interessant om weten over dat Japanse snijwoord in een haiku is nog dat de moren (de duur van een klank, het equivalent van onze lettergrepen) ervan meetellen in de telling van het totale aantal moren van een haiku. Ook dat is een verschil met de haiku bij ons: leestekens tellen niet mee als een lettergreep, waardoor onze haiku's letterlijk langer zijn. Andere Japanse snijwoorden zijn bijvoorbeeld nog: *keri, yara, kana*.

Zogezegd

BERTUS AAFJES

« Over haikoes gesproken: rechter Ooka is een groot liefhebber van deze unieke korte Japanse gedichten. Zij bestaan uit slechts drie regels van achtereenvolgens vijf, zeven en vijf lettergrepen — zeventien lettergrepen dus. Hun inhoud kan men beschouwen als ‘de wereld in een notedop’. Want een haikoedichter ziet de wereld als een notedop en een notedop als de wereld.

Een haikoedichter vermag het zijn schouders op te halen voor het leven in zijn geheel om terzelfder tijd uit ieder ogenblik van datzelfde leven alles te puren wat het hem te bieden heeft. Met ene knipoog bagatelliseert hij het leven tot een zinsbegoocheling en terzelfder tijd tracht hij ieder vluchtig moment op de spits te drijven van zeventien onvergetelijke syllaben.

Haikoes zijn onvertaalbaar. Zelfs voor Japanners zijn het invulverzen en, gedichten die hij met zijn eigen gevoels- of gedachteninhoud vullen kan en dit vaak op meerdere wijzen. De vertaler kan dan ook slechts een drieregelig gedicht schrijven waarin hij tot uitdrukking brengt wat hij voelt als hij het Japanse origineel of een vertaling ervan leest. »

Uit het nawoord van *Een lampion voor een blinde* van Bertus Aafjes, uitgegeven door de Commissie voor de Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek ter gelegenheid van de Boekenweek 1973. Door dit massaal verspreide Boekenweekgeschenk werd de haiku zo goed als voor het eerst aan een ruim publiek in het Nederlandse taalgebied voorgesteld.

Haigakids

• TEKEN ER IETS BIJ EN STUUR HET NAAR YA

'k Was in een ver land,
zegt de zwaluw en houdt er
maar niet over op.

Vlug, kikkers, vlug dan!
Zet jullie helmen toch op!
De hagelstenen.

---

een zwaan steekt haar kop
diep in de plas en drijft rond.
is ze soms iets kwijt?

Zie die koeien toch!
Zij mogen wel een kauwgom!
De hele dag door!

Vier tuinkabouters
mogen met hen meespelen:
goeie doelpalen.

Opa heeft een bril;
hij kijkt er altijd over.
Domme opa toch!

Portret

Haikudichter
in de kijker:

QR-PORTRET

Flash

Nieuwsflash
over haiku:

QR-FLASH

Pubs

Publicaties
met of over haiku:

QR-PUBS

Er Blyth van worden

De Brit Reginald Horace Blyth (1898-1964) heeft voor de haiku in het Westen een grote rol gespeeld. In een magistraal werk in vier delen liet hij er ons met veel liefde kennis mee maken en leerde hij ons geduldig haiku lezen. Als eerbetoon krijgt hij hier zijn eigen QR-blokje.

Werk insturen

Werk insturen? Graag nog niet eerder gepubliceerde haiku's of haibun in Word of pdf. Maximum 5 haiku's per document en aansluitend bij het seizoen dat volgt, behalve voor senryu's. Door het insturen geef je ya de toestemming om het werk ook in het tijdschrift te publiceren, mits vermelding van je naam. Insturen kan alleen digitaal naar dit mailadres: ya@huisvandehaiku.com.

Colofon

© 2022 - HUIS VAN DE HAIKU en de auteurs,
alle rechten voorbehouden.

- Een uitgave van Pigmalion vzw,
Antoine Coppenslaan 45/24, B2300 Turnhout
- Gezet uit de Playfair Display, de DTL Haarlemmer,
de Lato, de Bebas Neue en de Sassoon Primary
- Gedrukt op Bio Top 3 Next 250g en 100g, FSC

Haiku is de poëzie
van het zelfstandige naamwoord.

[TAKAHAMA]

Maak het je haiku

Scan en speel met haiku's.
Af en toe wordt de app vanzelf vernieuwd
en kun je een ander haikuspel spelen.

eendjes peddelen —
krachtig alsof ze het meer
weg willen duwen

ADRI GEURTS